STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsbrev, februari 2022, intern edition

Innehåll

Redaktörens ruta 1
Ordförandens rapport 2
Rektors rapport 3
Vetenskapskrönika i Strömstad tidning 5
Per Flensburg: Ny IT-kris 6
Åsa Morberg: Strömstad Akademi i frontlinjen mot ålderism 8
Åsa Morberg: Nedläggning av byskolor 9
Åsa Morberg: Statsministern om svenska skolan 11
Gudmund Berqvist: Recension 12
Gudmund Bergqvist: Om pre-print 14
Gunnar Kullenberg: Ocean Science and International Cooperation; Historical and Personal Recollections 15
Lars Broman: Interactive Solar Energy Exhibition 16
Åsa Morberg: Upprop om svenska skolan 17

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om aktuella händelser inom Strömstad akademi.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg informerar om aktuella händelser inom Strömstad akademi. Han diskuterar även sambandet mellan systemutveckling och nya IT-kriser inom SJ, polis, banker, försvar osv.

Februari månads krönika i Strömstads Tidning skrevs av **fysiker Lars Broman**. Han varnar för kärnkraftens radioaktivitet.

Didaktiker Åsa Morberg argumenterar mot regeringens landsbygdspolitik som har inneburit nedläggning av många landsbygdsskolor. Med utgångspunkt i Statens offentliga utredningar SOU 2020:69 Äldre har aldrig varit yngre argumenterar Morberg också mot ett åldersrasistiskt sätt i Sverige i sin behandling av seniora arbetstagare. Hon reflekterar vidare över statsminister Magdalena Anderssons skarpa kritik mot den så kallade marknadsskolan.

Barnläkare Gudmund Bergqvist informerar om värdet av att utge preprintpublikationer som Strömstad akademi ger möjlighet till. Han recenserar också den norske historikern Terje Tvedts bok om världens historia.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Fysiker Lars Broman presenterade vid den digitala Solar World Congress 2021 tillsammans med fysiker Tara Kandpal artikeln Interactive

Solar Energy Exhibition.

Oceanograf Gunnar Kullenberg har publicerat boken Ocean Science and International Cooperation, Historical and Personal Recollections, Paris 2021.

Lingvisterna Jens Allwood och Elisabeth Ahlsén höll den 16 februari digitalt seminarium med titeln Olika perspektiv på invandring. Positiva eller negativa konsekvenser av invandring? Assimilation eller integration?

Företagsekonom Rune Wigblad informerar om att Den Skandinaviska MagnettågsGruppen (DSMG) som han tillhör har skaffat sig en officiell hemsida: https://www.dsmg.se/

I videoserien SAV nummer 44 har den **norska nobelpristagaren i medicin May-Britt Moser** publicerat sin nobelprisföreläsning Grid cells, place cells and memory

I videoserien SAV nummer 45 har den no**rske nobelpristagaren i medicin Edward I Moser** publicerat sin nobelprisföreläsning Grid Cells and the Enthorinal Map of Space

I videoserien SAV nummer 46 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat Koleraepidemier under 1800-talet ur ett folkligt perspektiv http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-46.pdf

I fria skriftserien FFS 23 har **matematikhistorikern Alfred Holl** publicerat The earliest printed arithmetic books in 35 European languages focusing in each on the earliest text extant, http://stromstadakademi.se/wp2/publikationer-2/fri-skriftserie/

Antologin "Pandemier – dåtid och nutid för framtid" http://stromstadakademi.se/Pandemierforhand.pdf kan beställas genom Strömstads Bokhandel: std.bok@telia.com eller Bokus.com för ett pris av 249 kr. https://www.bokus.com/bok/9789189331006/pandemier/

Försök att värva nya medlemmar till Akademin, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till **Rektor Per Flensburg**: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till marsnumret 2022 av Nyhetsbrevet med deadline den 27 mars 2022 till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättnig.

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, och videoserien SAV under adressen: gudmundbergqvist@hotmail.com.

Ordförandens rapport

Kollegor i Strömstad akademi,

Europa har knappt ännu hämtat sig från Pandemin förrän vi står inför ett krig där Putins Ryssland invaderar Ukraina. Det är verkligen alldeles fasansfullt. Vi vetenskapsarbetare i Strömstad akademi måste oavsett fortsätta vår strävan att fokusera på frågor som kan vara till gagn för livet och samvaron på vår planet, och där vi på olika sätt kan bidra med användbar kunskap. Alla tankar går parallellt med detta just nu till Ukrainas befolkning.

Jag vill i det sammanhanget hänvisa till min januarikrönika, där jag diskuterade idén om att vi i akademin ska diskutera individens ansvar gentemot samhället. Då var det med fokus på pandemin, men nu kan vi också lyfta in andra perspektiv.

Det känns mycket positivt att se hur lokalavdelningarna fortsätter att arbeta med utåtriktad verksamhet, inte minst i Göteborg där vi alla kan ta del av veckovisa seminarier som tar upp viktiga frågeställningar, bl a kring invandring och integration.

Gudmund fortsätter arbetet kring Koster, och Bode har kontaktat Bohusläns Museum i Uddevalla som verkar vara intresserade av ett samarbete med oss i akademin. I Falun diskuterar vi för närvarande med Folkuniversitetet och Seniorakademin om att ha två vetenskapslördagar per år, och i övrigt ett digitalt möte i månaden, med presentationer fr a av ledamöter från akademin.

AU har nyligen haft ett möte specifikt med Marknadsföringsgruppen för att diskutera gruppens förslag till akademins policy och verksamhet, och denna fråga kommer att tas upp på kommande Styrelsemöte den 15/3, vilket kommer att ske i kombinerad fysiskt/digitalt i hos Rune Wigblad i Göteborg. Det känns avgörande viktigt att kunna börja träffas fysiskt igen efter två år.

Avslutningsvis, olika projekt, till exempel psykiatri, löper på, och allt sammantaget så finns en känsla av sprudlande aktivitet i vår akademi.

Jag vill till sist också hälsa nya ledamöter välkomna!

Peter Fritzell

Rektors rapport

När du läser detta är den nya hemsidan lanserad. Marknadsföringsgruppen har slipat på texterna och vi är nu riktigt nöjda med dem. Återstår att sökoptimera webbplatsen för att få många besök. En viktig grupp är de personer på universitet och högskolor som riskerar att bli tvångspensionerade i en snar framtid.

I tidningen Curie, som utges av Vetenskapsrådet, berättas den 15 februari om Pufendorfinstitutet i Lund, som är ett tvärvetenskapligt institut, finansierat av bl a Wallenbergstiftelsen. En forskargrupp ansöker om att få komma dit. Om ansökan beviljas får de 20% av sin tjänst under ett år. I praktiken träffas man en dag i veckan på institutet och läser, skriver, föreläser och framförallt, diskuterar. En av de som varit där, Jessica Abott, känd från TV, säger så här:

> – Arbetet har inte lyft min publikationslista än, fast vi har ett par publikationer på gång. Men det har varit värdefullt ur många andra aspekter. Jag fick en massa kontakter från hela universitetet eftersom vår grupp var så bred. Och jag har lärt mig hur man kan problematisera på olika sätt utifrån olika utgångspunkter och har nu mer förståelse för att det kan finnas olika lösningar.

Enligt Ann-Katrin Bäcklund (Institutets chef) har satsningen lönat sig för Lunds universitet. En utvärdering har visat att forskare efter att de varit på institutet dragit in mycket medel som tydligt kan knytas till det tema de har arbetat med.

Jag slås av både likheter och skillnader med Strömstad akademi. Likheten är att deltagarna i båda fallen själva formulerar sitt projekt och att de kommer från olika områden, skillnaden är att Pufendorfinstitutet är lokalt och fysiskt medan Strömstad akademi är i huvudsak virtuell. Och en viktig skillnad är också att Pufendorfinstitutet betalar de som blir antagna. Men det är kanske möjligt att hitta någon liknande form där Strömstad akademi kan bli involverad.

Ett område där vi alla kan bidra är karriärplanering. Jag fick på LinkedIn kontakt med en gammal student från Ghana som avlagt sin doktorsexamen och som på LinkedIn skrev om hur han kombinerade sitt arbete i en bank med PhD-studier. Han fick mycket uppskattning och när jag blandade mig i med synpunkter från handledarens sida slutade det med att han sa. Han skulle söka medlemskap i Strömstad akademi. Just att vara synlig på LinkedIn tror jag är väldigt vik-

tigt, för annonseras och söks många jobb. Stället är mycket mer seriöst än Facebook och Twitter.

Anders och jag har börjat planera vetenskapsfestivalen. Ungefär så här tänker vi:

1) Måndag em a) Styrelsemöte kl. 13-14.30. b) Årsmöte 15-16.30 c) Var och en ordnar sin egen middag. d) Mingel i stadshuset kl. 18-20. Eventuellt kan styrelsemötet hållas en annan tidigare dag för jag misstänker det finns mycket att diskutera på årsmötet. Vi gjorde ju så ifjol

2) Tisdag a) 9-12 och 13.30-16.30 föreläsningar /projektdiskussioner. Var och ordnar egen lunch b) Tisdag kväll: fri samvaro. c) Ev. skulle arbetsgrupper kunna mötas 18-20

3) Onsdag a) föreläsningar/projektdiskussioner 9-12 och 13.30-15. b) 16.00-17.30 Installation av nya ledamöter mingel c)19.00 Festmiddag (Frivillig)

4) Torsdag a) 9-12 Föreläsningar/diskussioner om akademins framtid b) 12-15 Exkursion med lunch till havslaboratoriet på Tjärnö som var planerat 2020 men som inte blev av.

Vi ska försöka hålla nere kostnaderna för deltagande så mycket det går för att förhoppningsvis få fler deltagare.

Det behövs två nya medlemmar i redaktionskommittén. De bör helst bo i närheten av Göteborg så vi lätt kan ordna fysiska möten. Gudmund vill inte vara sammankallande längre så det behöver utses en ny sådan i gruppen. Apropå redaktionskommittén: Det har tillkommit ett antal nya artiklar och videor, bl.a. makarna Mosers Nobelföreläsningar.

Så vill jag också välkomna ett två nya ledamöter:

- Adebowale Owoseni, assisterande professor i informatik
- Peter Stjernfeldt, stödjande medlem

För en del av er är detta sista nyhetsbrevet ni får. Det är ni som inte har betalt för 2021, ja det finns de som inte betalt för 2020 heller. För övriga är det dags att betala medlemsavgiften (SEK 600) för 2022. Enligt stadgarna ska den betalas före 30/4. Du kan betala till vårt pluskonto 1115-5. Du kan också betala med swish: 123 688 9000 Glöm inte att ange ditt namn!

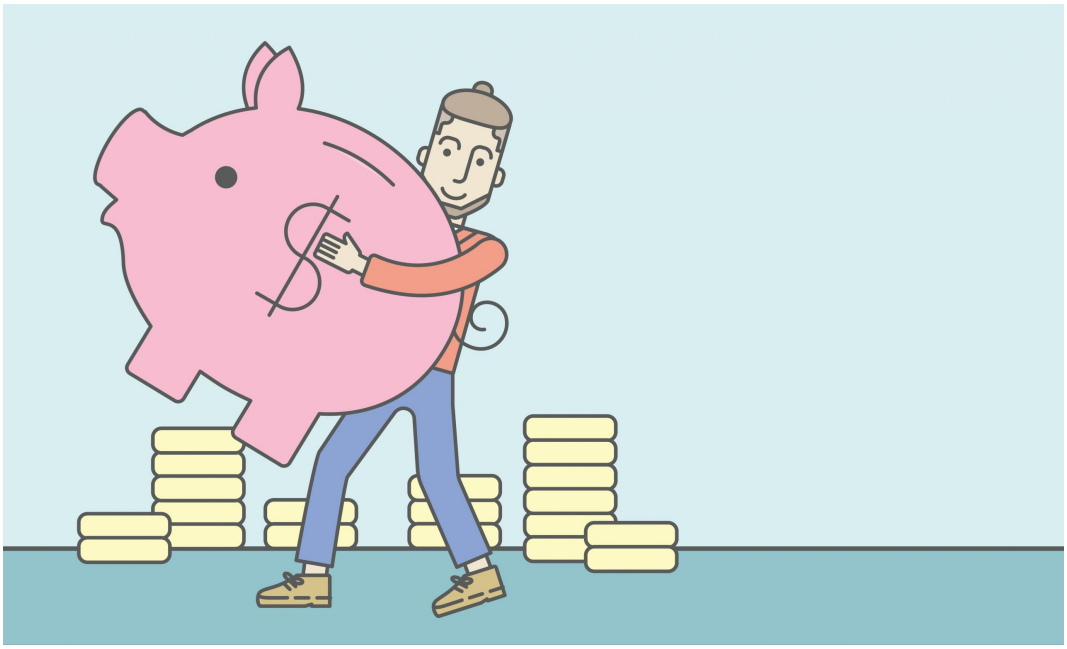

Per Flensburg

Vetenskapskrönika i Strömstad tidning

Kärnkraftens radioaktivitet

Lars Broman

LARS BROMAN, FYSIKPROFESSOR VID STRÖMSTAD AKADEMI OCH DOCENT I KÄRNFYSIK VID GÖTEBORGS UNIVERSITET. (BILD: PRIVAT)

I oktober 1979 skrev jag ett kapitel i Miljöförbundets antologi, Så blev jag kärnkraftsmotståndare. Och så här började jag.

”Som så många andra älskade jag kärnkraften. FN-konferensen 1955 i Genève om atomenergins fredliga användning satte bland annat spår i form av en påkostad utställning ett par år senare och där fick jag för första gången möta den fantastiska atomenergin. När jag därför i början av 1960-talet började jobba på fysikum på Chalmers var det inget svårt val att stiga rätt in i den svenska kärnfysikertraditionen.

Så fick jag år 1965 erbjudande om jobb som forskningsassistent i Studsvik, och det är ju klart att denna fantastiska kärnforskningsstation hade stor lockelse på en ung kärnfysiker. Där fanns framför allt forskningsreaktorn R-2. Men det var två separata händelser, som skakade om mig en del och – när signifikansen i händelserna stod klar för mig – fick mig att totalt omvärdera min inställning till fredlig kärnkraft.” De är beskrivna i mitt kapitel. I dag finns boken kvar på 12 bibliotek (se libris.kb.se/bib/7752839).

Jag kom tillbaka till Chalmers, började som nybliven docent i kärnfysik undervisa i ämnet 1969. Vi behövde kärnkraften för att kunna fortsätta den ekonomiska tillväxten, så det var ju inte mycket att snacka om. Fast å andra sidan, jag träffade studenter som påstod att vi kunde klara oss utan ständigt mera energi. 1969 var det en ny tanke för mig.

En kväll på hösten 1973 satte jag mig äntligen ner och räknade ut hur mycket radioaktivitet en vanlig kärnkraftsreaktor egentligen producerar. Jag blev chockad av resultatet: en reaktor producerar inte lika mycket avfall som en atombomb. Den producerar lika mycket långlivat radioaktivt avfall som hundratals atombomber, Hiroshimastorlek. Varje år.

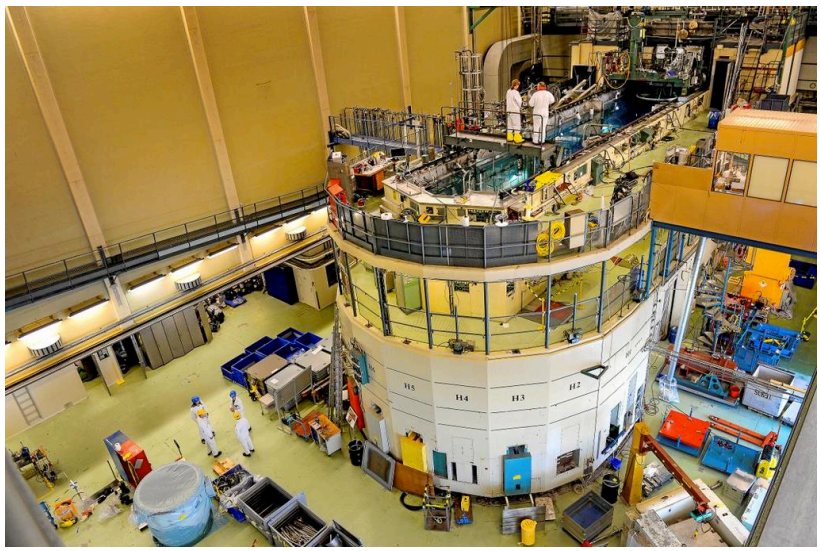

KÄRNKRAFTSREAKTORN I SÖRMLÄNDSKA STUDSVIK. (BILD: PRIVAT)

Fromma förhoppningar 1979 som grusades redan under folkomröstningen om kärnkraften den 23 mars 1980 då Olof Palme med Björn Gillbergs benägna hjälp stal det äkta kärnkraftsmotståndets seger. Den gången ansåg

dock alla fem riksdagspartierna att kärnkraften skulle avvecklas, nu eller om 25 år.

Men nu tycks de flesta ha glömt kärnkraftverkens ohyggliga innehåll. Hälften av riksdagens åtta partier anser nu att det är dags att satsa på ny kärnkraft. Så det verkar vara hög tid att åka landet runt igen och utbilda politiker om radioaktivitet.

För kärnkraften är inte bara farlig för mänskligheten med sin stora produktion av radioaktivt avfall som både kan spridas genom olyckor och som behöver hållas borta från allt liv i hundratusentals år – något som vår regering nyss beslutade att det kan vi göra i Forsmark.

Dessutom är kärnkraft många gånger sämre på att ersätta fossila bränslen än förnybara energier och energieffektivisering – se till exempel Göran Bryntses artikel i Förnybar energi Nr 2-2021.

Åsikterna är artikelförfattarens egna.

Per Flensburg: Ny IT-kris

Ny IT-kris

Per Flensburg

SJ införde ett nytt planeringssystem och 30% av alla tåg blev inställda. Försvaret satsade 1 miljard på ett nytt system, men fick ge upp. Alla fyra storbankerna har satsat ungefär 1 miljard var på att byta ut deras kassasystem, men fick ge upp. Polisen införde Pust-Siebel för att enklare och snabbare kunna rapportera in brott och upptäckte att det tog mycket längre tid än med det gamla. Det finns många liknande fall och frågan är hur det kan bli så.

Grunden är hur det ursprungliga systemet utvecklades. Det skedde under 70- och 80-talen för stora organisationer och gjordes skräddarsytt och anpassat efter dem. Det krävde en omfattande insats med att kartlägga hur organisationen arbetade i detalj och sedan översätta detta till dataprogram. Detta kostade mycket. Det kallades för *systemutveckling* och var ett huvudområde i det ämne som då kallades ADB men som numera heter informatik. Man konstruerade systemutvecklingsmodeller för att ha som vägledning vid denna systemutveckling och en stor av undervisningen gick ut på att träna med dessa modeller. Mycken forskning lades ner på att ta fram den bästa systemutvecklingen med resultat att modellerna blev mer och mer komplicerade.

Men de grundläggande funktionerna som t.ex. ordermottagning, lagerstyrning, fakturering, lönesystem och bokföring är tämligen lika i de flesta företag och därför utvecklades standardsystem som kunde köpas och införas väsentligt billigare än att göra en skräddarsydd utveckling. Systemutveckling och systemutvecklingsmodeller blev enbart en akademisk angelägenhet och under 2000-talet försvann den mer och mer från utbildningen. Det innebar att endast de som utbildades på 70-90 talet behärskar kunskapen att utveckla skräddarsydda system. De flesta av dessa är numera antingen pensionerade eller har höga befattningar.

Tillverkningsföretag har en mer komplicerad verksamhet än ett vanligt försäljningsföretag och kräver mer komplicerade system. Men även dessa finns som standardsystem och kallas då MRP-system (Material Resource Planning). Slutligen kalla alla systemen kopplas hop i ett företagsövergripande system som kallas ERP-system (Enterprise Resource Planning). Från början fanns många leverantörer av dessa standardsystem men de har reducerats över åren och de flesta levererar ERP-system idag eller moduler som kan kopplas samman till ERP- system.

När denna datasystemindustri tog fart på 70-80-talet föreställde man sig att systemen skulle bytas ut efter inte alltför många år, i undervisningen räknade vi med en standardavskrivning på 5 år. Den tekniska utvecklingen har emellertid gått fort och den tekniska livslängden på en laptop är numera 2 år. Däremot visade sig livslängden av själva datasystemet, programmen, vara betydligt längre. Många av de system som utveckklades på 70- och 80- talet är fortfarande i drift och flera försök att ersätta dem har misslyckats. En av förklaringarna är Paretofördelningen, även känd som 80/20 regeln. Det är en generell princip som säger 80% av effekterna står för 20% av resurserna. T.ex. står 20% av varorna för 80% av inkomsten. Det är en mycket generell princip som formulerades av den italienske matematikern Vilfredo Pareto (1848 – 1923). I diagrammet nedan visar jag vilket resultat detta får beträffande systemutveckling.

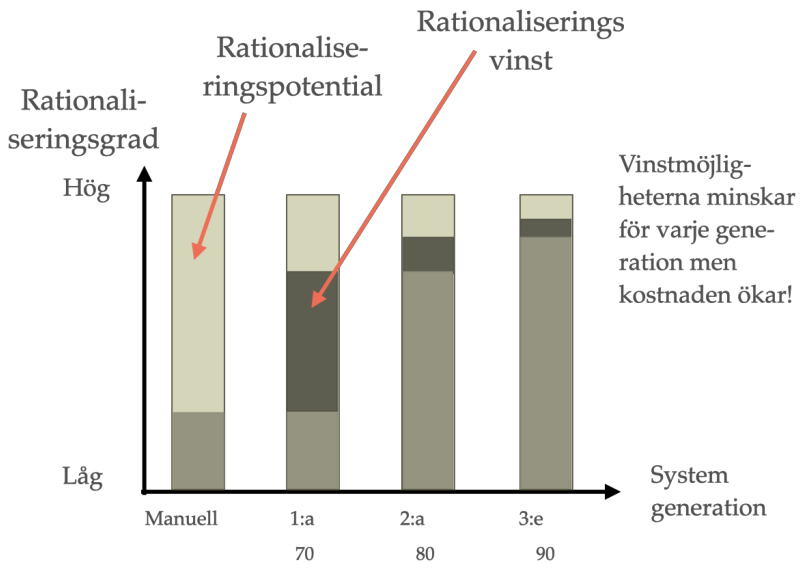

Den första systemgenerationen behandlade enkla rutintransaktioner enligt 80-20 regeln. Som man ser är rationaliseringspotentialen mycket hög. De betalade sig väldigt snabbt. Men då nästa generation ska införas är rationaliseringspotentialen mycket mindre, svårigheten och kostnaden är högre. Ännu värre är det i 3:e generationen. Man kan ifrågasätta om andra och tredje generationens system betalar sig och det har visat sig så vara fallet för många stora företag och framförallt för offentliga organisationer.

Det är en aspekt till, egentligen den viktigaste men troligen den minst beaktade. Standardsystemen gjordes för kommersiella företag och behandlar ekonomiska transaktioner. Om dessa råder ingen osäkerhet, det är fullt klart vad de avser. På 2000-talet började även större delen av offentlig förvaltning, staten, regionerna och kommunerna, att datoriseras. Där är de flesta transaktioner bedömningar gjorda av människor i förhållande till ett regelverk, som först måste tolkas och om vilka det således inte finns någon full säkerhet. Här fanns inga standardsystem utan systemen utvecklades av offentliga organisationer såsom Statskontoret och kommundata. Man följde samma systemutvecklingsmodell som för kommersiella organisationer, vilken byggde på en kommersiell världsbild.

Man inser nu vad som händer. Efter något eller några decennier behöver ett nytt system utvecklas. Enligt rådande praxis letar man upp ett standardsystem och inför detta med katastrofalt resultat, tex 30% inställda tåg. Bristande anpassning till verksamheten gör att systemen inte ger förväntat resultat och i en del fall (banker, försvar) ger man upp, i andra fall (SJ, polisen) inför man de undermåliga systemen och upptäcker deras brister. På sikt innebär detta att vi inom offentlig förvaltning kan emotse ett antal misslyckade systeminföranden. Detta på grund av att kunskapen om hur man korrekt utvecklar ett skräddarsytt system mer eller mindre har gått förlorad!

Åsa Morberg: Strömstad Akademi i frontlinjen mot ålderism

SOU 2020:69: Strömstad Akademi i frontlinjen mot ålderism – för seniora forskare som kan och vill fortsätta sin forskning

Åsa Morberg

Att ta del av SOU 2020:69 Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre har varit mycket positivt. Ett av de bästa betänkanden som presenterats. Sverige har i det närmaste haft och alltjämt har ett åldersrasistiskt sätt att behandla seniora kolleger i arbetslivet.

Betänkandet SOU 2020:69 är omfattande och handlar om fakta och forskning om seniorers möjligheter i arbetslivet, synen på seniorer på arbetsmarknaden, fördomar mot seniorer och betydelsen av ett längre arbetsliv för såväl samhälle som för individen och den slutgiltiga pensionen. Betänkandet är ett av de få dokument som läsaren i stort sett kan instämma i såväl redovisade underlag som utformade slutsatser. Det är dessutom ett gediget utredningsarbete med hela 23 stycken underlagsrapporter.

I betänkanden finns såväl hinder som förutsättningarna klarlagda för att man ska kunna ta tillvara seniora kollegers kunskap och erfarenheter. Delegationen har också lämnat författningsförslag. Att fler behöver ovillkorligen arbeta längre. är ett faktum som varit känt såväl i Europa, som i den övriga världen, men Sverige har inte tagit konsekvenserna av detta faktum. Under min långa yrkesverksamma period har i högre utbildning har jag verkligen sett hur Sverige stuckit ut internationellt i synsättet på seniora lärare och forskare.

I Sverige blir alla seniorer inom högre utbildning ”senilförklarade” vid 67 års ålder. Historier om hur kolleger vid flera lärosäten kastats ut är hårresande. I Amerika arbetar exempelvis seniorer vid universiteten i princip till de själva väljer att lämna sina poster. Det finns mig veterligen inget land som kastar ut seniorer på det sätt som skett och sker i Sverige. Historierna är många och oerhört trista att ta del av. Det finns kolleger som haft stora summor forskningsmedel vid 67 års ålder och som ändå bryskt kastats ut. En kollega kunde inte komma in på sitt lärosäte, arbetsrummet var tomt och forskningsmedlen konfiskerade. Pengarna som funnits kvar av de beviljade externa medlen har konfiskerats av lärosätet. Sverige har sammanfattningsvis ett åldersrasistiskt sätt att behandla seniora kolleger. Det behövs moteld mot ett så föråldrat synsätt på ålder och arbetskapacitet.

Medellivslängden har ökat väsentligt, men pensionsåldern har knappats förändrats alls. Sverige måste upphöra med åldersrasism och dessutom behöver en äldreombudsman som kan bevaka åldersrelaterade frågeställningar inrättas. Vår nuvarande diskrimineringsombudsman fungerar inte alls vad gäller åldersrasism. I vårt kan seniorer diskrimineras, utan att något händer!

Det är verkligen märkligt att Sverige har haft råd att kasta ut forskare från universiteten. Sverige kan ses en liten ankdamm i världen som verkligen inte har mycket forskning, så mycket att vi kan kasta ut forskare som är aktiva och bidrar till en ökad kunskapsutvecklingen. att En forskare kan verkligen nå sin karriärs höjdpunkt sent i ålder. Att Sverige inte har tagit tillvara det kunnande och det vetande som seniora forskare besitter är mycket märkligt. Det är ett slöseri av forskarkompetens som saknar motstycke. De som väljer att arbeta vidare gör det främst för att de trivs med sitt arbete, har kompetens och anser att den sociala kontakten med kolleger är viktig och allmänt vitaliserande.

Seniorer är idag friskare än seniorer förr, de är mera välutbildade jämfört med tidigare generationers, och de trivs oftast med sina arbetsuppgifter. Förutsättningarna för ett längre arbetsliv är verkligen goda. Seniorer som verkligen vill och kan arbeta längre ska få göra detta och inte

hindras av ett föråldrat synsätt på seniorer. Varför ange en slutålder för karriären över huvud taget? Det finns inga sakliga skäl till det.

Betänkandet lyfter fram tre saker: För det första att den enskilda kan fortsätta att arbeta, dvs. har tillräckligt god arbetsförmåga, i förhållande till uppställda krav. För det andra att den enskilde vill arbeta längre och för det tredje att den seniora arbetstagaren får fortsätta.

För det första att enskilda kan arbeta, dvs. har tillräckligt med fysisk och psykisk ork. Viktigt sedan att seniorers arbete, uttag av pension och bidrag till skatteintäkter lyfts fram som en stor påverkan på samhället. Synen på senior arbetskraft är otidsenlig och djupt felaktig och det är den synen som måste förändras omgående.

Det finns stora skillnader mellan olika grupper i samhället. Det är skillnader mellan lågutbildade och högutbildade. Mellan arbetare och tjänstemän. Mellan män och kvinnor. Om fler bidrar till att finansiera det gemensamma, förlorar ingen på det. Seniorer skall behandlas med värdighet. Individualiserade möjligheter att avsluta sitt yrkesliv är naturligtvis att föredra.

Dagens seniorer har högre utbildningsnivå än tidigare generationer, vilket påverkar förutsättningarna för ett längre arbetsliv på ett positivt sätt. Det livslånga lärandet är av avgörandet betydelse för att kunna stanna kvar i arbetslivet. Alla restriktioner för att få studera på alla nivåer ska omgående tas bort. Alla lära högt upp i åren är det inga problem med. Man ska kunna lära och utvecklas hela livet. Kontinuerlig kompetensutveckling genom hela livet är avgörande för möjligheten att kunna arbeta.

Delegationen föreslår i betänkandet att en fast funktion för främjande av ett längre arbetsliv ska inrättas och det är ett utmärkt förslag. Delegationen bedömer i betänkandet att det finns behov av en forskningssatsning som överbryggar områdena arbetsliv och äldreforskning. Det behöver ges medel till detta område från vetenskapsrådet. Forskningssatsningen bör inriktas på olika aspekter av seniorers arbetsliv ur samhällets, arbetsplatsens och individens perspektiv, liksom på orsakerna till att arbetsgivare väljer bort äldre arbetstagare och hur åldrandet förändrats. 75 år idag är något annat än 75 år på exempelvis 50-talet.

I betänkandet gör sammanfattningsvis delegationen ett antal överväganden och bedömningar i syfte att: åstadkomma ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet, motverka ålderism och åldersdiskriminering, och bättre kunna tillvarata äldres kunskap och erfarenhet. Betänkandet är synnerligen läsvärt och ger hopp inför en framtid syn på seniorer.

Åsa Morberg: Nedläggning av byskolor

Regeringens landsbygdspolitik leder till riksomfattande byskolenedläggelser? Det är väl ändå inte meningen?

Åsa Morberg

Hur tillämpas egentligen regeringens landsbygdsprogram i praktiken? Byskolor läggs ned på löpande band och landsbygden avfolkas som en konsekvens av detta. Landsbygden ges inte förutsättningar att förbli levande och därmed en attraktiv boendemiljö för barnfamiljer.

Skolnedläggelse är en märklig nationell trend. Sverige är unikt internationellt med trenden att systematiskt avveckla mindre skolor och framför allt byskolor för att satsa på stora mastodontskolor på centralorter. I Tyskland tas exempelvis nedlagda byskolor upp igen för att få en levande landsbygd. Sverige borde lära av andra EU-medlemmar, men även av icke EU-medlemmar som exempelvis av Norge. I Norge är det otänkbart att lägga ned någon byskola.

Nedläggningarna föregås av huvudmännens utredningar och utredningarna syns vara beställningsarbeten och de görs inte förutsättningslöst. Det huvudmännen vill uppnå, legitimeras med valda disparata forskningsresultat. Stora svepande formuleringar som ”Forskning visar att” och sedan dras slutsatser som stöder utredningens syfte.

Små skolor är inte generellt dyrare, än stora skolor, som ofta framhålls. Små skolor kan uppnå lika goda resultat i kunskapsmätningar som stora skolor. Storleken på skolan är aldrig ensam avgörande kvalitetsfaktor. Små skolor erbjuder en trygg miljö för eleverna och en god arbetsmiljö för personalen. Lärare sägs exempelvis trivas bättre på stora skolor, men någon sådan utsaga finns inte entydigt belagd i aktuell forskning.

De små skolorna betyder väldigt mycket för hela den omkringliggande bygden. Om skolan ”mitt i byn” läggs ned kan det vara det första steget mot hela samhällets avveckling. En skola är central för många olika områden på landsbygden, exempelvis för föreningslivet, för kulturaktiviteter, för föräldrasamverkan, för bibliotek, för idrott och för kunskapsförmedling mellan generationerna i samhället.

Skolnedläggelserna har ofta med huvudmännens syn på ekonomi att göra. Det handlar om att spara pengar, utan att detta har kopplats till en bredare samhällsekonomisk analys och bredare samhällsekonomiska åtgärder. Det handlar också om att prognoserna över befolkningsutvecklingen ofta är bristfälliga och en konsekvens av att ett, tu, tre dyker upp barn som man aldrig räknat med.

En ökning av elevunderlag genom immigration kan också sätta fart på omstrukturering. Stora skolor påstås helt frankt lösa problemen med segregation. Integration börjar inte i skolan, det börjar i samhällsplaneringen. Det handlar om att bygga ett annat samhälle. Segregationen börjar i boendet. När huvudmännen talar om segregerade stadsdelar pratar de om de bostadsområden som har hög andel socioekonomiskt svaga invånare. Områden där en klar majoritet är socioekonomiskt starka är också segregerade. Den segregerade kommunen består av områden som isolerats från varandra. Ett problem som måste åtgärdas. För att förhindra segregation behöver kommunen studera boendesegregationen och se hur dessa områden förhåller sig till varandra och vad de i sin tur betyder för segregation i samhället. Skolan, vare sig de är stora eller små, kan aldrig någonsin ensam lösa problem med segregation.

Många kommuner har en tuff ekonomi och behöver stöd från staten. Regering och riksdag behöver ge tydliga signaler om tillämpningen av en ny, innovativ och hållbar landsbygdspolitik. Skolan är navet och grunden för den service som måste finnas i hela landet. Använd skolorna till bycentra och ge dem uppgifter att serva det omgivande samhället.

Sverige syns ha en bra landsbygdspolitik, men tillämpningen i landet är problematisk genom nedläggningen av byskolor. Skolnedläggelser orsakar att regeringspartiet förlorar många medlemmar och regeringspartiet förlorar troligen majoriteten efter nästa val.

Sverige måste ha råd med en levande landsbygd. Ta omtag på frågor om skolnedläggelse! Skolnedläggelser handlar först och främst om barn och unga och deras rätt till en trygg och inkluderande skolmiljö.

Åsa Morberg: Statsministern om svenska skolan

Statsministerns ord om den svenska kommunala skolan, den privata friskolan och den framtida skolpolitiken – vad kommer den att leda till?

Reflektioner av Åsa Morberg

Sverige har många bra skolor, inte minst har vi många bra lärare som gör ett fantastiskt arbete, säger statsministern, och lägger till att vi har också skolor som plågas av stök och i värsta fall våld. Det vet vi alla, alltför väl. Det är inget nytt i skoldebatten. Det är åsikter som förs fram av i stort sett alla som kritiserar den svenska skolan.

Statsministern lägger till att lärare varken hinner stötta elevers lärande eller ta sig an elever som stör. Hon ser problemen som beroende av tidsbrist. Det kan inte vara hela sanningen, enligt min åsikt. Det finns många andra faktorer som bidrar till stök. Hur kan skolan idag agera mot stökiga och våldsamma elever? Regelsystemet och lärarnas brist på möjligheter att förhindra stök och våld bidrar också till en kaotisk situation.

Statsministern menar också att vi i Sverige har skolor som slarvar med kunskapskraven och sätter glädjebetyg. Det här är ord och inga visor, ett tufft konstaterande av vår nya statsminister! Statsministrar brukar inte ta till orda i skoldebatten. Det är ovanligt. Regeringens ministrar i utbildningsdepartementet borde uttala sig, enligt min uppfattning. Det är där som den s.k. sakkunskapen finns.

Statsministern skjuter nu ett startskott för en tuff skol-offensiv för att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över skolan och göra upp med allt stök och, sist men inte minst, med den s.k. marknads-skolan. Marknadsskolan förfaller vara en huvudfråga för regeringen i statsministerns upprop. Marknadsskolan följer ett tidigare beslutat regelsystem.

Dagens regler skapades i den så kallade friskolereformen som kom år 1992. Den innebar då att samma villkor ska gälla friskolor och kommunala skolor. Detta innebär att skolpengen, som varje elev har, kan finansiera skolgång i antingen en kommunal eller en fristående skola. Friskolereformen har hela 30 år på nacken och nu väntas förändringar. Exakt vilka förändringar går inte riktigt att förutspå. Regeringen säger att skolans pengar nu ska fördelas mer rättvist, utifrån det ansvar som skolorna faktiskt har. Matteus-tesen: Åt dem som har, skall varda givet! ska alltså stoppas. Den har varit ledande sedan länge i det svenska skolsystemet.

Det handlar nu om de vinstdrivande skolkoncernerna som tjänar stora pengar på våra barns framtid och där kommunala skolor inte får betalt för det lagstadgade ansvar för skolan som de faktiskt tar. Så kan vi inte ha det, menar statsministern och regeringen. Det skadar Sverige och skapar stora klyftor mellan barn och unga. Det ska bli en förändring, enligt statsministern. De här problemen kan inte ha dykt upp nu? Friskolereformen har 30 år på nacken.

Statsministern menar att som det ser ut idag riskerar Sverige en kollektiv bestraffning av barn som går i kommunala skolor, samtidigt som de som äger friskolor får en ekonomisk bonus. Statsministern gör ett tufft utfall mot en hel bransch. Många föräldrar har placerat sina barn i friskolor för att den kommunala skolan inte håller måttet. Vilka konsekvenser kommer en förändrad skolpolitik få för marknadsskolan? Det är självklarheter att marknadsskolan inte kan få fortsätta att ta ut ekonomisk bonus, men statsministern säger samtidigt, att det inte alls är en självklarhet för vår riksdag. Här finns en politisk oenighet.

Det har nämligen de vinstdrivande skolkoncernerna sett till, påpekar hon. De har lagt skattepengar på att betala s.k. lobbyister för att vår riksdag ska värna om vinsterna i skolan, trots att svenska folket inte vill ha det. Hur kan statsministern veta det? Vilka undersökningar har

gjorts? Lobbyister innebär att personer utför ett politiskt påtryckningsarbete, det vill säga att professionella företrädare för särintressen framför sina åsikter i organiserad form till politiska makthavare. Lobbying är vanligt i såväl USA som inom EU. Det har blivit mera vanligt i Sverige också.

Resultat är en nej-sägar-riksdag som vill skydda den svenska marknadsskolan, i princip till vilket pris som helst. Statsministern säger att det finns idag partier i riksdagen som hellre ser till lobbyisterna, skolkoncernernas och de välbetalda PR-konsulternas intresse, framför barns lärande och deras framtid. Stora svepande formuleringar.

Nu är det upp till bevis för riksdagen, menar statsministern. Hon säger sig veta att stödet för regeringens förslag är starkt, även hos många liberaler och konservativa. De ser att ordning och reda i klassrum och i skolsystem ligger Sveriges långsiktiga nationella intresse. Ordning och reda i skolan vill alla ha, inte bara liberaler och konservativa. Det är ett mantra som alla kan skriva under på.

Det är bokstavligen Sveriges framtid som står på spel – och det är en strid statsministern är beredd att ta alla dagar i veckan. Vad kommer striden slutligen att leda till för den svenska skolan och för marknadsskolan? Mindre vinster och mera utbildning? Ett förändrat regelsystem för friskolor? Stopp för oseriösa aktörer? Stänga skolor med stora brister?

Sammanfattningsvis tar statsministern nu till orda i skolfrågor. Det handlar naturligtvis om att stävja stök och våld, men framför allt att göra upp med marknadsskolan som drivs av vinstdrivande skolkoncerner.

Gudmund Berqvist: Recension

Recension: Världens Historia – Med det förflutna som spegel. Terje Tvedt, Bazar förlag 2020

Gudmund Bergqvist

Terje Tvedt är en norsk historiker för närvarande professor i geografi, tidigare professor i global historia och professor i political science.

De första civilisationerna

Författaren börjar med att beskriva tidigare civilisationer kring Nilen, Tigris och Indus. De växte fram ett antal tusen år efter den första övergången från jägarsamhälle till jordbrukssamhälle. Det gemensamma för dem är att de bedrev ett jordbruk som till stor del berodde på konstbevattning beträffande Nilen i form av översvämningar beträffande Tigris bevattning med kanaler. Behov av att kontrollera dessa, fördela skördar ledde till behov av administration och till användande av skrift. I bådas religion hade vatten en central roll. I Egypten en enväldig farao med snarast diktatorisk makt, hos sumererna mera en kung och en härskande klass.

Sumerrikets kollaps har tillskrivits sämre skördar på grund av ökande salthalt i marken. Indus civilisation täckte ett stort område kring Indus och dess bifloder. Vatten dels från smältande glaciärer i Himalaya dels från stora monsunregn. Indus kulturen är annorlunda för den saknar monument och troligen var mycket mera egalitär och decentraliserad. Det var här hjulet, badet och avloppssystem först användes. Förändringar i monsun en lede till mindre nederbörd och ändrade flodfåror vilket gjorde att städerna sakta avfolkades. Av någon anledning beskrivs ej det Romerska Imperiet där vatteningenjörskonst var framträdande genom byggande av många långa akvedukter för leda vatten till städer.

Asiens tidevarv

Författaren beskriver två stora medeltida imperier av olika slag i vad han kallar Asiens tidevarv, det osmanska och de kinesiska speciellt under Mingdynastin (1368 1644). De var till sin natur olika. Det osmanska byggde på expansiva krig, effektiv administration och en stor handel.

Det kinesiska var under perioden 1500-1799 världens största ekonomi. Välutvecklad teknologi, ett jordbruk av stor omfattning. Samhället påverkades i stor utsträckning av stora floder som hade regelbundna översvämningar med stort antal dödsoffer. För att förhindra detta krävdes omfattande arbeten med vallar, byggande av kanaler som också förflyttade vatten till torra delar av landet men också var av stor betydelse för transporter av olika varor. För att fungera krävdes ett centraliserat system då besluten om vallar etc. måste göras för stora områden.

Västvärldens seger

Omkring år 1500 upptäcktes Amerika och farlederna runt Afrika till Asien. Detta medförde ett uppsving i handel och transporter som lade grunden till dagens globala handel. För att denna skulle utvecklas krävdes tillgång till adekvata varor ej endast råvaror som guld, silver och kryddor. Med tillkomsten av ny Teknik, den industriella revolutionen skapades förutsättningar för Västerns dominans fram tills nu. Här beskrivs den stora industriella revolutionen och varför den började i England som hade god tillgång till broar, transportvägar via ett stor nät av smärre floder med lugna och jämna flöden och som slutade i områden lämpliga för stora hamnar. Kring år 1800 skedde en del teknologiska framsteg, överskedsvattenhjulet, ångmaskinen och förbättringar i produktionen av högklassigt järn. Detta utgjorde förutsättningen för vävmaskiner som var motorn i den industriella revolutionen. Kina hade ej samma förutsättning hydrologiskt vilket författaren anser vara bakgrunden till att den skedde i Västeuropa och ej i det på många områden framstående Kina.

Europeisk kolonialism

Vanligtvis menas med kolonialism den europeiska. Men det har tidigare förekommit kolonier bland annat i Osmanska riket.Den allmänna attityden nuförtiden är mycket negativ mot kolonialism som mer eller mindre likställes med utsugning. Ämnet är dock komplext. Den europeiska kolonialismen startade kring 1500-talet i och i med de stora geografiska upptäckterna.

Engelsmännens agerande i Egypten är exempel på komplexiteten i kolonialism. Engelsmännen besatte Egypten på slutet av 1800-talet, för att säkra kommunikationerna med Indien via Suezkanalen, men gjorde också reglering och dammar i Nilen för att kunna öka bomullsproduktion i Egypten något som var av värde för den brittiska manufakturindustrin. Dessa regleringar av Nilen var av stort värde för lokalbefolkningen som kunde öka jordbruksproduktionen.

Från USA:s århundrade till Kinas dominans?

Rent industriellt var USA redan i början av 1900-talet världens största ekonomi och efter andra världskriget en dominerande stormakt och detta ännu mera efter Sovjetunionens kollaps. De sista årtiondena finns dock problem med inre splittring både bland politiker och befolkningen i stort.

Kina betecknar 1800-talet som förödmjukelsens århundrade och det var i mitten av 1900-talet ett fattigt land svårt drabbat av andra världskriget, inbördeskrig och de kaotiska Mao-åren. De sista decennierna har efter ny politisk inriktning visat en mycket snabb utveckling ekonomiskt och teknologiskt. Kina är nu ”världens fabrik” och är en av världens tre stora ekonomier, och har enligt PPP metoden den största ekonomin redan nu. Landet satsar snabbt på teknlogiska innovationer och utveckling.

USA har nu världens ledande universitet och är ledande inom forskning. Författaren tvivlar på att Kina kommer att bli dominerande speciellt som USA har möjlighet till så kallad ”Smart Power”, dvs. har olika allianser med andra utvecklade demokratier.

Klimatförändringar och civilisationers undergång

I ett sista kapitel diskuterar författaren hur förändringar i klimat, temperatur etc. lett till stora förändringar och försvinnande av samhällen. Detta från stenålders samhällen i Doggerlandet, nu under 10-20 meter vatten till försvinnande av Tigris och Indus civilisationerna. Ändrade vattenförhållanden låg även bakom olika kinesiska dynastiers fall liksom Maya rikets fall i Mellan Amerika och Kmrerriket med huvudstaden Angkor i Kambodja. Författaren tror att så även kommer ske i framtiden. Både Kina och Indien arbetar för att konstruera nya kanaler för vattenhantering. Himalaya är centralt och står för vatten för åtminstone två miljarder människor.

Befolkningsökning i Afrika från 1till 4 miljarder kommer medföra att t.ex. Nildalens befolkning kommer öka från 0en halv miljard till en oche n halv miljarder vilket ej är hållbart. Torkperioder har varit återkommande i många delar av Afrika och beräknas öka med global uppvärmning vilket är ett hinder för ökad födoämnesproduktion.

Sammanfattningsvis en lättläst, spännande och annorlunda syn på historien där författaren ideligen påpekar hur naturförhållanden och då speciellt vattenförhållanden är avgörande för utveckling av kulturer och deras fortbestånd.

Gudmund Bergqvist: Om pre-print

Om preprint

Gudmund Bergqvist

Tiden mellan att sända in en artikel till en välkänd vetenskaplig tidskrift och publikation är ofta flera år. En lösning att få en snabb publikation är att sända till preprinttidskrifter (online tidskrifter).

Preprint har relativt länge använts inom matematik och fysik och har nu i samband med covid 19 pandemin i stor utsträckning använts inom life sciences. Det har ifrågasatts hur korrekta de slutsatser var som kommit fram i prepublikationer jämfört med den i den slutgiltiga versionen i en vanlig vetenskaplig tidskrift.

I 5 februari 2022 numret av The Economist redogörs för en nyligen utförd studie där man jämfört 184 preprintartiklar med det innehåll de hade när samma studie senare kom i en internationell vetenskaplig tidskrift. I endast ett fall kom man till ett helt annat resultat-slutsats. I en del fall kom man till olika graderingar, men författarens slutsats blir att preprintartiklar generellt är tillförlitliga.

Det verkar alltså som de vanliga vetenskapliga tidskrifterna skulle ge litet extra värde jämfört med det första manuskriptet i preprint resultat. Man påpekar också detta mot bakgrund av de höga “subscription fees” de vanliga tidskrifterna har.

Strömstad akademi har sedan hösten 2020 en särskild serie för prepublikationer. Tänk på möjligheten att använda den och sprid budskapet speciellt till kollegor inom life sciences och annan naturvetenskap.

Gunnar Kullenberg: Ocean Science and International Cooperation; Historical and Personal Recollections

Newsletter abstract: Book title: Ocean Science and International Cooperation; Historical and Personal Recollections, by Gunnar Kullenberg, (IOC/UNESCO, Paris 2021)

(Extended) Abstract

Cooperation is fundamental for pursuit of knowledge. The aim of the present book is to highlight the role of international cooperation, together with social and environmental developments and needs, in our efforts to understand the most important realm of our planet: the ocean. The content presents the development and role of cooperation in ocean exploration and science, coupled with new technology, over more than two centuries. Regional divisions and motivations for specific actions, including social needs and environmental concerns, are examined to demonstrate this development. The reflections are also linked to the creation, development and strengthening of the Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO and its role in facilitating cooperation. Since the mid-nineteenth century, the development of oceanography through exploration and scientific observation has been coupled with industrialization and is indivisible from scientific, technological and social change. It has been driven by revolutions and wars as well as globalizations, reflecting developments in trade, transportation and economic growth. All have increased the need for governments and industry for greater knowledge of the ocean conditions and resources. Results of the research have provided the basis for an integrated interpretation in a number of assessments with respect to the conditions in the ocean and shelf seas. These have demonstrated the necessity for proper governance and management of the ocean as a whole including the marine resources.

The content in 30 chapters, with my personal experiences given in 8 separate boxes, initially includes overviews of cooperative data collections through systematic, agreed regular observations from ships with data exchange which was initiated in the mid 1800`s; of some earlier explorations with collection of samples of material and data involving several nations and scientists; several subsequent chapters for the period up until WW II consider the mounting of global and regional ocean science expeditions in light of major infrastructure and industrial developments, with the Challenger Expedition 1872-76 as a leading example. The discussion also includes considerations of concerns for limitations of fisheries resources on a regional level, resulting in the creation of the International Council for the Exploration of the Sea, ICES, in 1902 (chapters 1-8).

Directly after WW II, scientific cooperation was motivated by the desire to bring technologies developed during the war into ocean science and observation, and attract leading scientists from other disciplines. This was combined with new ideas not so far fully tested and technological developments. The section illustrates the process by highlighting two global expeditions by Sweden in the Albatross 1947-48 and by Denmark in the Galathea 1950-52, and by several new technologies for ocean observations such as recording current meters, satellite navigation and observations, and diving technology (chapters 9, 10, 11).

The next section identifies the need for ocean governance and management in cooperation, brought out by extensions of national jurisdictions together with discoveries of many resources on and in the ocean floor. This development triggered the UN Conferences on the Law of the Sea, with the third one 1973-82 resulting in the current UN Convention on the Law of the Sea, UNCLOS, which entered into force in November 1994. This also stimulated the development of the International Decade of Ocean Exploration 1971-80, that enabled and stimula-

ted increasing ocean scientific cooperation at global, regional and sub-regional levels with inclusion of several additional countries (chapters 12, 13). The subsequent section considers the increasing concerns regarding the degradation of the marine environment, overfishing, coastal erosion, levels of waste disposal and pollution, global changes in demography, nutrition and political tensions. The whole development relates to the Stockholm Conference on the Human Environment 1972 with the creation of UNEP, the UN Conference on Environment and Development 1992, and increasing applications of agreed cooperative management processes together with creation of regional conventions (chapters 14-22).

The following section traces the notion of the sustainable development paradigm, climate change and multi-stressor issues, including ocean acidification, warming and decreasing oxygen content, plastic pollution, sea level change and decreasing organic production. All of this triggers the idea of the Ocean Science Decade for Sustainable Development 2021-2030, as an element of the UN Agenda 2030 (chapters 23, 24, 25).

The final section examines the developments up to about 2015, including modalities of interdisciplinary cooperation, increasing need for integration with involvement of social and economic sciences, for instance in relation to the strong, competitive development of ocean (blue) economy. Trends in ocean research and industrial applications are elucidated, together with some results of the cooperative research efforts, being gradually applied in services of society.

The executive summary is given in the form of five Executive messages highlighting: the ocean imperative-without the ocean we would not be here; the need for ocean governance; the need for knowledge, understanding and cooperation; the funding requirements; and the institutional development needs.

Lars Broman: Interactive Solar Energy Exhibition

Lars Broman: In October 2021, I presented the paper 'Interactive Solar Energy Exhibition' as an oral presentation at the virtual Solar World Congress. The paper, co-authored with Tara Kandpal, has now been accepted for publication in the (refereed) SWC 2021 Proceedings.

Here is the abstract:

Public understanding of science (PUS) is a central concept among science communicators. In 2011 we introduced the acronym PURE, Public understanding of renewable energy. PURE is proposed as an important sub-concept of PUS. Four reasons for the importance of public understanding of renewable energy are: (i) The earth is a lonely planet in a vast space, (ii) The earth is a planet alive with a dead sister and a dead brother. (iii) Anthropogenic influence on the world's climate. (iv) One major source of greenhouse gases is combustion of fossil fuels, which has to be replaced by increased energy efficiency and renewable sources of energy. There are many channels that can be and are tried to achieve PURE, among them interactive exhibits in science centers. We have over the years built a number of interactive solar energy exhibitions and we suggest that an interactive exhibition could both be part of the newly established digital ISES Solar Energy Museum and a Science Center IRL in Strömstad or elsewhere.

Presently, I have become a member of the International Solar Energy Society's Solar Museum Committee with members from countries in many parts of the world. We will have our first (virtual) meeting on Wednesday 2 March 2022. Academy Fellows interested in participating in

the development of a world-wide (mostly virtual) solar energy museum are welcome to contact me at lars.broman@stromstadakademi.se .

Åsa Morberg: Upprop om den svenska skolan

Den svenska skolans dåliga rykte och Strömstad Akademis möjligheter. Ett upprop

Åsa Morberg,

Den här artikeln handlar om nuläget för den svenska skolan och ett förslag till Strömstad Akademis ledamöters möjligheter till insatser för att utveckla skolan och på sikt upprätta ryktet. Det finns många ledamöter i Strömstad Akademi som har arbetat på olika sätt med och för den svenska skolan. Alla goda krafter behöver samlas i det utvecklingsarbete som nu måste till för att vända en negativ trend. Den demokratiska kontrollen över skolan måste exempelvis återtas. Det är ett exempel på arbetsområden för akademins ledamöter.

Den svenska skolan har länge haft ryktet om sig att vara en av de internationella allra bästa och mest jämlika skolor. Det har också i stort varit likvärdig kvalitet på skolorna i Sverige. I alla skolor fanns det barn med olika bakgrund, precis som nu. Många av Akademins ledamöter känner naturligtvis igen sig från sin egen skoltid. Hur ska vi åter igen ge den svenska skolan en internationell frontplats?

Svenskarna har egentligen inte fått ta ställning till den nedmontering som skett av skolan. När exempelvis privatskolorna introducerades beskrevs de som ”ideella skolor med alternativ pedagogiker”. Idag är det stora skolkoncerner som driver privatskolorna och håller på att ta över hela skolväsendet.

Under lång tid har den svenska skolan utsatts för ett världsunikt experimenterande! Skolor kan idag etableras var som helst, hur som helst, när som helst och det är tillåtet med fria vinstuttag. Det finns ingen insyn i koncernskolorna för att se hur pengarna används. Offentlighetsprincipen gäller inte för dessa skolor.

Elever med behov av särskilt stöd, får inte den hjälp de behöver. Många skolor anställer idag lärare utan behörighet. Det är en lång rad kvalitetsproblem som behöver åtgärdas. För att få en överblick över problemen kan man prenumerera på nytt från Skolverket och information från utbildningsdepartementet.

Alla barn ska ha rätt till den allra bästa skolutbildningen. Kontrollen måste återtas över skolan. Svenska folket ska bestämma över hur skolan ska styras, inte aktieägare. Folkligt stöd för detta bedöms som stort. Inget barn ska användas som brickor i ett spel. Våra barn är värda den allra bästa skolunderbyggnad som ger dem möjligheter att lyckas i livet.

Det behövs exempelvis en omvärldsanalys. Det behövs förståelse för elevers behov och beteenden. Skolan behöver följa med i samhällsutvecklingen och skapa de bästa förutsättningarna igen för alla elever att tillägna sig de kunskaper och kompetenser som behövs i en ständigt föränderlig värld.

Det behövs kritiska debattartiklar, gästkrönikörer, bloggare m.m. om de problem som beskrivs. Det behövs forskningsprojekt och kvalificerad kompetensutveckling m.m.

Tillsammans kan vi ledamöter i Strömstad akademi bidra till den förändring som behövs i skolväsendet. Ledamöter kan troligen inte bidra på det politiska området, men däremot kan flera bidra med forskares pedagogiska/didaktiska kompetens. De ledamöter som vill aktivera sig i detta utåtriktade arbete gällande skolan grundat på vetenskaplig kompetens och erfaren-

het skall höra av sig direkt till mig: asa.morberg@telia.com. På sikt skulle det kunna bli en arbetsgrupp som tillsammans engagerar sig för att förbättra skolan.